

Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig

KORT & KLART

Om dette hæfte

Hvert år oplever et antal danske børnefamilier at blive sat ud af deres lejebolig p grund af manglende huslejebetaling.

Mellem 2002 og 2009 anslås det, at i alt 5.500 familier med i alt 11.500 børn blev sat ud af deres bolig.

Det svarer til, at der er børn i knap en fjerdedel af alle de husstande, der oplever at blive sat ud af deres bolig.

Tallene viser også, at problemet er i vækst: I 2002 blev ca. 400 børnefamilier sat ud af deres bolig. I 2009 var tallet steget til godt 1.000 familier.

I dette hæfte kan du læse om:

- Hvem de familier er, der oplever at blive sat ud af deres bolig
- Hvordan børn og voksne oplever udsættelsen
- Hvad der sker med familien efter udsættelsen
- Hvad de langsigtede konsekvenser er for børn og unge, der oplever en udsættelse.

Sidst i hæftet følger en række forslag til, hvordan kommunerne kan tage hånd om problemet med boligudsatte børnefamilier.

DET BYGGER UNDERSØGELSEN PÅ

Forskerne har haft adgang til registerdata og data fra Domstolsstyrelsen om alle boligudsatte børnefamilier, alle børnefamilier i risiko for at blive sat ud samt børnefamilier generelt, i perioden fra 2002 til 2009.

Forskerne har desuden interviewet 14 familier, der er blevet sat ud inden for det seneste år. I alt er 14 forældre og 16 børn i skolealderen interviewet.

Hvem sættes ud?

De børnefamilier, der oplever at blive sat ud af deres bolig, er generelt socialt udsatte. De har ofte en dårlig økonomi, bor med usikre boligforhold – også før og efter udsættelsen – og har få ressourcer.

Sammenlignet med danske familier generelt, er de familier, der oplever en udsættelse:

- Ofte enlige forsørgere med børn. Cirka halvdelen er enlige mødre, mens hver tiende er enlig far.
- Ofte på kontanthjælp, dagpenge eller orlov. Den største gruppe, knap halvdelen, er dog i arbejde.
- Ofte familier med unge forældre, der har ingen eller kort uddannelse.

- Ofte etnisk danske. Der er markant færre med indvandrerbaggrund, som sættes ud.
- Ofte familier, der flytter hyppigt, også i tiden før og efter udsættelsen
- Ofte familier med tre eller flere børn, undertiden sammenbragte.

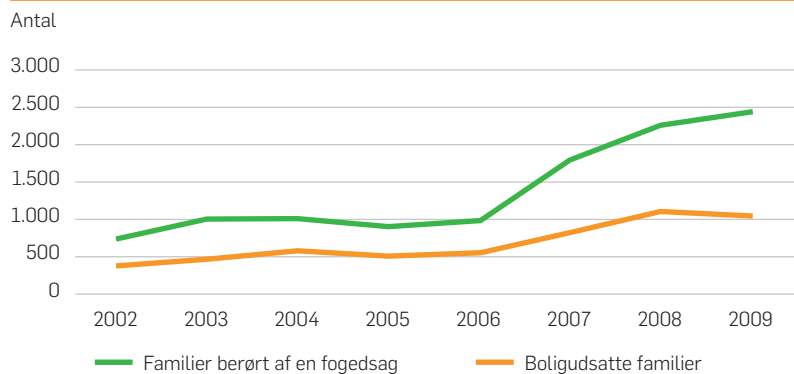
Udsættelsen er del af et mønster

For de fleste familier er udsættelsen fra boligen ikke et enkeltstående brud i hverdagen, men del af et mønster af social eksklusion. Men udsættelsen kan ofte forværre familiernes situation. De kan miste indbo, tøj og møbler under flytningen, eller de kan have svært ved at etablere en ny varig bolig. Mange bor derfor hos venner og familie i en lang periode efter flytningen.

BOLIGUDSATTE BØRNEFAMILIER FRA 2002 TIL 2009

Det skønnede antal børnefamilier, der berøres af en fogedsag, og det skønnede antal børnefamilier heraf, der boligudsættes.

At blive sat ud

Blandt de interviewede familier er der forskellige måder at håndtere selve udsættelsen på:

- Nogle familier flytter fra lejligheden før udsættelsesdagen, typisk hen til familie eller venner. Familien pakker og opmagasinerer selv deres ting.
- Nogle familier udsætter flytningen til den varslede udsættelsesdag, ofte fordi de ikke har et egnet opholdssted at flytte til.
- Nogle familier forbereder ikke flytningen inden udsættelsesdagen, enten fordi de ikke er opmærksomme på udsættelsen, eller fordi de ikke ved, hvordan de skal handle og hvor de skal flytte hen.

Efter udsættelsen

Ingen af de interviewede familier havde en ny, egen bolig at flytte hen til efter udsættelsen. Der er forskellige strategier for at klare tiden efter flytningen, alt efter familiernes situation og netværk:

- Nogle familier bor stabilt hos familie eller venner efter udsættelsen, dvs. de bor samme sted over en længere periode.
- Nogle familier bor skiftende steder af forskellig varighed hos venner og familie.
- Nogle familier får hjælp af socialforvaltningen til at finde ny bolig, fx en nødbolig eller herberg, enten straks efter udsættelsen eller efter en periode med skiftende opholdssteder.

Mine børn opdagede det faktisk slet ikke på den måde. Vi er så heldige at have en kolonihave, så vi var faktisk flyttet måneden i forvejen. Så den dag, vi skulle sættes ud, der mødte jeg bare op og afleverede nøgler. (Enlig mor, to børn)

Fælles for familierne er, at de i en lang periode efter udsættelsen har usikre boligforhold og ikke har egen bolig. Mange af børnene oplever skole- og institutions-skift, og enkelte bliver midlertidigt anbragt i forbindelse med udsættelsen.

Kontakten til socialforvaltningen

Mange familier oplever socialforvaltningens rolle i udsættelsen som dobbelt: De er der for at drage omsorg for familien og særligt børnene, men forældrene kan opfatte det som en skjult trussel om, at børnene vil blive anbragt, hvis ikke familien har et egnet sted at flytte hen efter udsættelsen.

Vi måtte have tingene ud og stå. Alle vores ting blev næsten ødelagt, vi ejer næsten ikke nogen ting længere. Børnene har hver en lille seng og et skab. Vi har ingen møbler tilbage, fordi vi nærmest mistede alt. (Enlig mor, fire børn)

UDSÆTTELSENS FORMELLE FORLØB

- En fogedsag kan igangsættes, når udlejer har opsagt lejer, typisk pga. manglende huslejebetaling, og lejer hverken har betalt restancen eller frivilligt er flyttet fra lejemålet.
- Er der børn under 18 år i lejers husstand, har både fogedretten og de almene boligorganisationer pligt til at underrette kommunen, når der igangsættes en fogedsag. Kommunen skal herefter vurdere familiens behov for hjælp og mulighed for at undgå udsættelsen.
- I en del fogedsager findes der en løsning uden udsættelse, men i modsat fald berammes der en dag for effektiv udsættelse. Lejer modtager et brev med dato og tidspunkt for udsættelsen, med minimum 8 dages varsel.
- På dagen for udsættelsen kommer fogeden, en låsesmed, et flyttefirma og en repræsentant for udlejer. I familier med børn under 18 år skal der også være en repræsentant for socialforvaltningens børneteam til stede. Denne skal sikre, at familien har et sted at tage hen.
- En udsættelse tager oftest ca. et kvarter. Låsene udskiftes, og boligens indbo vurderes. Genstande af objektiv værdi opmagasineres, og resten bortskaffes for lejers regning. Lejeren har mulighed for at pakke nogle få, personlige ejendele, hvis dette ikke allerede er gjort.

Og kommunen, de ville jo ikke hjælpe, de ville tage børnene. De ville hjælpe børnene, men ikke mig, de ville ikke hjælpe os som familie. (Enlig far)

Tegneserie om udsættelse

Nogle familier har oplevet personlig kontakt og konkret hjælp til de problemer, der førte til udsættelsen; andre føler ikke, at de har fået den hjælp, de bad om for at undgå udsættelsen. For nogle familier har det sidste ført til, at de mistror forvaltningens motiver, føler sig forfulgt eller opgiver at søge hjælp.

En del familier oplever ikke, at de får hjælp af socialforvaltningen til at finde en ny bolig, ud over at blive skrevet på en akutliste til bolig, hvor der ofte er lang ventetid.

Reaktioner på at miste hjemmet

At blive sat ud af boligen er i høj grad også et følelsesmæssigt tab for familierne. De fleste giver udtryk for, at udsættelsen kom som et chok, og fortæller om gråd og sammenbrud.

Tabu og tavshed

At blive smidt ud af sin bolig er omgærdet med stor skam og skyldfølelse for mange af familierne. Nogle forældre fortier over for familie, venner og bekendte, at de er blevet sat ud. Denne tabuisering forplanter sig til børnene. Særligt de store børn og unge undgår at fortælle deres kammerater, at de bor under midlertidige forhold, og flere fortæller, at de har oplevet at blive mobbet på grund af deres boligforhold.

Utrygge børn

Det er forskelligt, hvordan de interviewede børn har oplevet udsættelsen. Nogle er blevet sendt hen til familie eller blevet bedt om at blive længere i skole eller institution. Andre er ikke klar over, at de er blevet sat ud, men har blot fået at vide, at familien skal flytte. De børn, der forstår situationen, fortæller alle at de var meget kede af det og oplevede udsættelsen meget voldsomt.

Om tiden efter udsættelsen fortæller børnene, at de er bekymrede, usikre og utrygge ved deres boligsituation. De har mange tanker om fremtiden og uro og smerter i kroppen. Flere har konkrete, fysiske symptomer som ondt i maven eller i hovedet.

Altså, der er ikke nogen, der kender hele sandheden – ud over min mor. Hvor mange penge jeg skylder væk, og hvor svært det har været, for meget af det her er jo min egen skyld. (Enlig mor, et barn)

Jeg var rigtig ked af det indeni. Også fordi min mors nerver, de holder sgu ikke til så meget. Så sad jeg og spekulerede på, hvordan det ville gå (Dreng, 15 år)

Jeg har meget, meget tit hovedpine. Og det har jeg hver dag, fordi jeg skærer tænder. Og derfor bliver jeg dårligere og dårligere ovre i skolen. (Pige, 11 år)

Tegning af udsættelse

Mistede ting og legetøj

I forbindelse med udsættelsen oplever familierne ofte at miste ting. Det kan skyldes kaotiske forhold omkring flytningen, eller at tingene opmagasineres og senere bortauktioneres af politiet. I andre tilfælde er familiens ting pakket ned og i lange perioder svære at få adgang til.

De mistede ting fylder meget for både børn og voksne, når de fortæller om udsættelsen. For forældrene handler det både om ting af konkret værdi, fx husholdningsudstyr, som har været dyrt at anskaffe – og om ting, der har affektionsværdi, typisk fordi de knytter sig til familiens historie. Børnene fortæller især om legetøj, der er blevet væk eller er pakket ned.

Børnenes rum prioriteres

Mange af de interviewede forældre fortæller, at de prioriterer børnenes ting. Det gør de fx ved at pakke dem som det første inden udsættelsen eller ved at erstatte børnenes mistede legetøj før andre ting til familien. I de midlertidige hjem er der ofte indrettet børneværelser, også selvom der måske mangler møbler i resten af hjemmet.

Selvom forældrene ikke har kunnet fastholde et stabilt hjem til deres børn, gør de, hvad de kan for at skabe gode rammer for deres børn under de givne omstændigheder.

Tegning af opbevaret legetøj

Ja, vi havde opvaskemaskine og tørretumbler og mikrobølgeovn, men nu er vi tilbage fra begyndelsen igen, og jeg bliver 10 år ældre for hver dag, der går.
(Enlig far, to børn)

Det er jo en totalt latterlig, lillebitte ting, men min mormor døde for 8 år siden, og hun havde lavet stiklinger til en kongevinplante, som hun havde, og dem havde jeg to af. Og dem har de åbenbart smidt væk. (Enlig mor, tre børn)

Vi fik alle de ting med, vi selv havde pakket ned. Men jeg blev rigtigt sur, da jeg fik mine ting, som de havde pakket ned. Noget af det havde de smidt ud, nogle af tingene havde de bare krøllet sammen, for eksempel alle mine dansediplomer, for jeg har gået til dans, nogle af tingene havde de smidt ud.
(Pige, 10 år)

Jeg har en stor legetøjs-cementblander, hvor man også kunne hælde vand ned i, og så kunne den også sprøjte. Men den er gemt væk. Så er der en grøn lastbil, men den er også gemt væk, og det er også ret irriterende. (Dreng, 7 år)

Brudte og nye relationer

For nogle af børnene indebærer flytningen, at de skal skifte skole eller institution, og derfor får svært ved at fastholde deres ven-skaber til jævnaldrende. De fortæller om at miste kontakten med venner og veninder eller om skiftende relationer pga. flere flytninger. Nogle oplever at blive isolerede og stort set ikke have kontakt til jævnaldrende i perioder.

Andre børn fortæller om den store betydning, en god ven eller kammeratskabskreds kan have i den kaotiske situation, de står i.

Det kan være at få hjælp til at pakke sine ting eller at overnatte hos en ven eller veninde, mens flytningen står på.

Også internt i familien kommer børnenes relationer under pres. For nogle af børnene betyder de usikre boligforhold, at de har fået en mere voksen rolle i familien. De løser praktiske opgaver, som de voksne ikke magter, og forsøger at tale positivt om de mange flytninger. Enkelte børn vælger at forlade familien, fx ved at bede om at flytte over til den anden forælder.

Og min 16-årige søn, han kom hjem fra skole, og siger, "mor, vi kan ikke holde det der ud mere". Han ville prøve at tage op til sin far. Han havde pakket sit tøj. (..) Han har bare ikke haft kontakt med sin far siden '08. (Enlig mor, to børn)

Og så var det faktisk, at jeg skulle undvære min veninde, der hedder Sally. Den weekend, hvor vi flyttede, da var min veninde Sally, hende der bor hos sin far, da var hun hjemme hos sin mor. Så jeg fik egentlig ikke rigtigt sagt farvel til hende. Så det var lidt ærgerligt. (Pige, 10 år)

Jeg kommer hjem fra skole. Mor siger, at jeg skal pakke mit værelse ned. "Hvorfor?" "Fordi vi ikke kan bo her mere." Jeg blev rigtigt ked af det, men så kom en af mine veninder og så, at jeg sad ude i haven og var ked af det. Hun hjalp mig og gjorde mig glad. Det kan jeg huske. (Pige, 8 år)

Sådan klarer børnene sig på langt sigt

Også på længere sigt er der tegn på, at børnene lever under svære sociale vilkår. Ser man på alle de børn, der har været berørt af en fogedsag mellem 2002 og 2009 – dvs. også dem, hvis fogedsag ikke førte til en udsættelse – adskiller de sig fra børn generelt på flere måder.

Flere forebyggende foranstaltninger og anbringelser

Flere af de børn, der har været berørt af en fogedsag, er allerede kendt af kommunen, fx fordi de tidligere har fået forebyggende foranstaltninger eller har været anbragt uden for hjemmet. Mens ca. 5 pct. af alle danske børn er kendt af kommunen i forbindelse med foranstaltning, anbringelse eller ungdomssanktion, er tallet 10 pct. for

de børn, der har været berørt af en fogedsag. Der er altså, selv når man ser bort fra boligsituationen, tale om socialt og psykisk sårbare børn.

Også børn, der ikke var kendt af kommunen inden fogedsagen, får i højere grad tildelt støtte i årene efter fogedsagen, end danske børn generelt. Det kan skyldes, at fogedsagen og evt. udsættelsen forværrer barnets situation, eller at kommunen først her bliver opmærksom på barnets vanskeligheder.

Flere flytninger og skift i husstanden

De boligudsatte børn oplever flere flytninger og ændringer i deres familieforhold end danske børn generelt. Mere end en fjerdedel af dem flytter to eller flere gange

i det første år efter udsættelsen. De oplever også oftere, at voksne i husstanden går fra hinanden, og at nye partnere kommer til.

Dårligere uddannelsesforløb

De unge klarer sig dårligere til folkeskolens afgangseksamen end andre. De får et lavere karaktergennemsnit end danske unge generelt, og skønsmæssigt opnår mellem 10 og 20 pct. af dem slet ikke en folkesko-leeksamen. Færre af dem påbegynder en

ungdomsuddannelse i de første 3 år efter de har forladt folkeskolen.

Anbefalinger til forvaltningerne

På baggrund af undersøgelsen kan følgende fokuspunkter fremhæves:

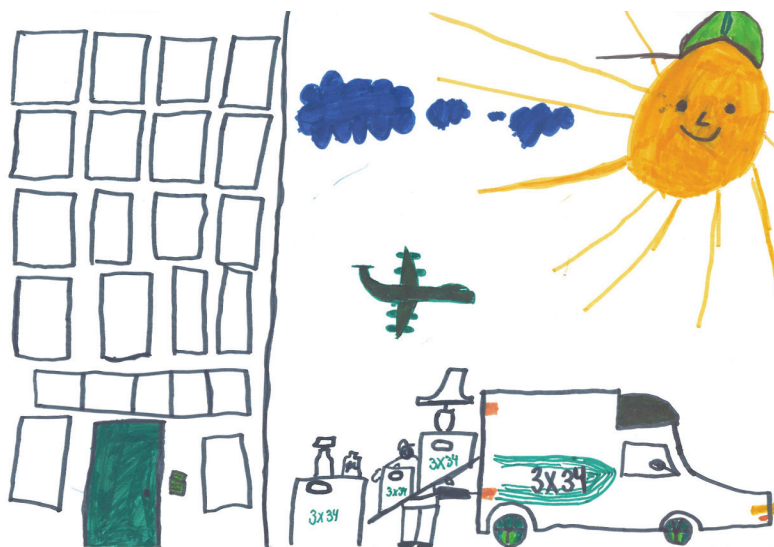
- Det ser ud til, at kommunerne i nogle sager kan skride mere aktivt og tidligere ind for at forebygge udsættelser af børnefamilier. Det kan være i form af langsigtet forebyggelse gennem gældsrådgivning og økonomiplanlægning. Det kan også være i form af tværgående rådgivning af familien ud fra dens samlede situation, hvor både forældres beskæftigelsessituation, boligsituation og gældssituation samt børnenes tarv inddrages.
- Lovgivningen bør strammes op, så kommunerne får pligt til tidligere at afgøre, om der er grundlag for at yde hjælp til

børnefamilier; eksempelvis efter 8 dage frem for 14 dage, som den nuværende lovgivning fastslår.

- Hvis udsættelse ikke kan undgås, bør kommunen kunne handle hurtigt, fx ved at give hjælp i form af lån. Der bør efterfølgende være opfølgning i form af tværgående rådgivning af familien ud fra dens samlede situation.
- Når kommunen er til stede ved en udsættelse for at vurdere barnets tarv, bør den børnefaglige vurdering inddrage familiens boligsituation. Hvis familien ikke har udsigt til ny bolig – med lejekontrakt – bør kommunen hjælpe familien med en realistisk strategi for at finde ny bolig.

- Kommunen bør have en særlig strategi for, hvordan den håndterer familier, der sættes ud. Den kan indeholde forskellige aspekter: at den faglige medarbejder har viden om udsættelse og om, hvad det indebærer for familien; at der er fokus på at mindske chok og usikkerhed i udsættelsessituationen, ikke mindst af hensyn til børnene; og at der foretages en vurdering af, om familien og især om børnene har behov for særlige foranstaltninger. Det kan være i form af fx børnefaglige undersøgelser, 'hjemme-hos'-støtte eller aflastning.
- Kommunen bør have særlig fokus på børnenes forhold. Efter en udsættelse bør der være en børnerådgiver, der følger op på barnets og den unges situation og trivsel for at vurdere, om barnet og eventuelt familien har behov for særlige foranstaltninger senere.
- Forældrene kan støttes i at kommunikere om den svære situation, deres børn står i, med voksne i barnets omgivelser (fx pædagoger, lærere, andre forældre) for derved at hjælpe deres barn. Der kan fx laves en pjece, der beskriver den særlige situation, de står i.

Tegning af udsættelse

Pjecen er forfattet af:

Helene Oldrup, forsker, SFI

Trine Jørgensen, kommunikationsmedarbejder, SFI

Mere viden om boligudsatte børnefamilier:

Helene Oldrup, Anders Kamp Høst, Alva Albæk Nielsen og Bence Boje-Kovacs:

Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig. SFI-rapport 13:03, 2013.

Undersøgelsen er gennemført med støtte fra Egmont Fonden og kan bestilles
eller downloades via www.sfi.dk

SFI DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Udgiver: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2013

Foto: Ole Bo Jensen, Polfoto og Hedda Bank

Design: heddabank.dk

Tryk: rosendahls schultz grafisk

EGMONT
Fonden